

Nr 179.

Godkänd av första kammaren den 4 maj 1920.

Godkänd av andra kammaren den 4 maj 1920.

Riksdagens skrivelse till Konungen angående utredning och förslag i fråga om ecklesiastik jords styckning och upplåtande för nybildning och mindre jordbruk.

(Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 24.)

(Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 10.)

Till Konungen.

Uti inom riksdagens bägge kamrar väckta likalydande motioner hava gjorts framställningar i syfte att utredning genom kyrkofondskommittén eller eljest på sätt som kunde befinnas lämpligt måtte komma till stånd om, i vad mån den ecklesiastika jorden inom riket skulle kunna i vidsträcktare omfattning, än vad som för närvarande vore författningsenligt möjligt, styckas och upplåtas i och för nybildning av mindre, men självständiga, jordbruk samt att resultatet av en sådan utredning jämte förslag till av utredningen betingade ändringar i den ecklesiastika boställsordningen den 9 december 1910 och andra ifrågakommande författningar måtte föreläggas riksdagen.

Vidare har i en inom riksdagens andra kammare väckt motion gjorts framställning därom, att riksdagen måtte anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t fortast möjligt låta utreda, huruvida icke vidlyftiga och dyrbara ny- och ombyggnader vid de ecklesiastika löneboställena borde undvikas och dessa boställen, där de vore sämre bebyggda, efter

det för prästerskapet erforderlig mark och för jordbruket överflödig skog undantagits, i stället försäljas till småbruk eller ock försäljas i sin helhet eller i större lotter, där byggnaderna vore av god beskaffenhet, samt att efter verkställd utredning de förslag, vartill en sådan utredning kunde giva anledning, måtte föreläggas riksdagen och kyrkomötet.

Riksdagens vederbörande utskott har i den ordning, 46 § riksdagsordningen stadgar, inhämtat yttrande över motionerna från kyrkofondskommittén, vilket yttrande är bilagt vederbörande utskotts utlåtanden i ärendet.

Motiveringen till förstavsedda bägge likalydande motioner torde kunna sammanfattas sålunda.

För att hämma folkinflyttning till städerna och industrien samt öka den självständiga jordbrukareklassen vore det av synnerligen stor vikt, att staten förberedde och genomförde sådana reformer, som främjade detta mål. Motionärerna hava ansett, att den offentliga verksamheten i vårt land med syfte att direkt ställa jord till mindre bemedlades förfogande vore av ringa omfattning, såväl absolut sett som i förhållande till den verksamhet, vilken bedreves av bolag och föreningar med eller utan stöd av jordförmedlingsfonden. Den offentliga verksamheten i ovan berörda syfte borde därför, enligt motionärernas åsikt, i betydlig mån utvidgas. Detta skulle kunna ske, därest den ecklesiastika jorden inom riket i större omfattning än vad som nu vore författningsenligt möjligt kunde tagas i anspråk i och för styckning och upplåtelse i form av mindre men självständiga jordbruk.

Enligt den statistik, som den s. k. kronolägenhetskommittén år 1917 insamlat, påvisades, att sammanlagda antalet ecklesiastika boställen nämnda år utgjorde 3,828 med en sammanlagd areal av omkring 97,000 hektar åker, 26,000 hektar äng och 75,000 hektar betesmark. Å dessa boställen finnes torp och lägenheter till ett antal av respektive 3,104 och 5,926 med en areal av omkring 12,000 hektar åker samt 6,000 hektar ängs- och betesmark.

Vad dessa senare beträffade framhölles, att kronolägenhetskommittén på grund av riksdagens skrivelse år 1915 av Eders Kungl. Maj:t fått i uppdrag att utarbeta förslag i syfte att torpen och lägenheterna måtte, där så läte sig göra, skiljas från vederbörande huvudgårdar genom friköpning eller tryggad besittningsrätt åt innehavaren. Detta kronolägenhetskommitténs uppdrag torde i det närmaste vara avslutat och sålunda i en nära framtid kunna föreläggas riksdagen till prövning.

Motionärerna hava hållit före, att även den ecklesiastika jord, som kommitténs utredning på grund av bestämmelserna i gällande ecklesia-

stika boställsordning ej kunde hava avseende å, men som på grund av sitt läge och förhållanden i övrigt lämpade sig för styckning och försäljning, borde komma till användning för detta ändamål. De ansåge nämligen, att den principen framdeles borde komma till tillämpning, att expropriation av enskild jord för nygrundande av mindre jordbruk under inga omständigheter borde sättas i fråga på orter, där krono- eller annan publik jord, lämplig för styckning i mindre lotter, funnes i erforderlig omfattning för sådant ändamål disponibel.

Vidare har såsom ett ytterligare skäl för här åsyftade åtgärd i motionerna framhållits den omständigheten, att på grund av bestämmelserna i 1910 års ecklesiastika boställsordning rörande arrendatorns nybyggnadsskyldighet i nyreglerade pastorat stora svårigheter gjort sig gällande att få boställena utarrenderade, vilka svårigheter också föranlett Eders Kungl. Maj:t, att den 17 oktober 1919 utfärda cirkulär till samtliga länsstyrelser och ecklesiastika konsistorier i fråga om utarrendering av de för jordbruk avsedda ecklesiastika löneboställena.

I motiveringen till ovan sist berörda inom andra kammaren väckta motion har huvudsakligen betonats svårigheten att få de ecklesiastika boställena utarrenderade på grund av den arrendatorn åliggande nybyggnadsskyldigheten.

Riksdagen anser för sin del, att det spörsmål, som motionärerna framfört, är i hög grad behjärtansvärt och bör bliva föremål för en allsidig utredning. I likhet med motionärerna vill riksdagen uttala som sin åsikt, att vida kraftigare åtgärder än hittills böra från statens sida vidtagas för att bereda tillgång på jord för egnahemsändamål och att därvid först och främst krono- och annan publik jord bör komma i fråga. Vidare synes det riksdagen uppenbart, att de förhållanden, som uppstått på grund av stadgandet i 1910 års ecklesiastika boställsordning rörande arrendatorns nybyggnadsskyldighet, äro av sådan art, att något måste göras för att dessa boställen, enligt kyrkofondskommitténs utlåtande uppgående till flera hundra, som på grund av bestämmelserna i lagen nu ej kunnat utarrenderas, på annat sätt må disponeras.

Visserligen har statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet jämlikt Eders Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 oktober 1919 tillkallat sakkunniga att biträda med revision av förordningen angående utarrenderingen av prästerskapets löneboställen, men i dessa sakkunnigas uppdrag läres ej ingå uppgiften att utreda frågan ur föreliggande synpunkt, utan torde deras arbete huvudsakligen inriktas på frågan om förbättrade utarrenderingsmöjligheter.

Riksdagen vill särskilt betona, att alla de synpunkter, som kyrko-

fondskommittén i sitt utlåtande framhållit i fråga om det ändamål, de ecklesiastika boställenas avkastning måste anses tjäna, vid en eventuell utredning må tagas i betraktande. Ingen av motionärerna har heller ifrågasatt annat, än att samma rättssubjekt som hittills skulle uppbära köpeskillingen vid försäljningen, eller att närvarande äganderättsliga förhållanden skulle rubbas. Likaså vill riksdagen uttala, att i fråga om sådana löneboställen, där församlingarnas äganderätt tydligen kan påvisas, hänsyn måste tagas till de anspråk och önskemål dessa kunna förebbringa. Ävenledes bör all varsamhet tillämpas i fråga särskilt om sådana till prästerskapets bostäder ej disponerade boställen, där värdefulla skogsmarker genom styckning och försäljning skulle komma att fördärvas.

Då riksdagen sålunda för sin del anser bifall till en utredning i ämnet påkallad, sker detta med uttalande av den bestämda uppfattningen, att en eventuell lagstiftning i av motionärerna angiven riktning i första hand måste avse sådan ecklesiastisk jord, som i avseende på läge och andra omständigheter kan anses lämplig och som på grund av byggnadernas beskaffenhet är svår att utarrendera, samt att ur skogsvårdssynpunkt det allmännas intresse beaktas.

Med åberopande av det ovan anförda får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte genom kyrkofondskommittén eller eljest på sätt som finnes lämpligast föranstalta om utredning, i vad mån den ecklesiastika jorden inom riket må kunna i vidsträcktare omfattning, än vad som för närvarande är författningsenligt möjligt, styckas och upplåtas i och för nybildning av mindre, men självständiga jordbruk, samt för riksdagen snarast möjligt framlägga resultatet av en sådan utredning jämte förslag till av utredningen betingade ändringar i den ecklesiastika boställsordningen den 9 december 1910 och andra ifrågakommande författningar.

Stockholm den 4 maj 1920.

Med undersätlig vördnad.